

den 20. Juni, derefter den 23. Juni af undertegnede. Senere er den hørt gentagne Gange, altid om Aftenen, paa samme Sted, sidste Gang den 13. Juli. Fuglen holdt til i en ung Poppelbevoksning, hvor den lod sig iagttage paa ganske nært Hold. Forsøg paa at finde Rede førte ikke til noget Resultat.

MOGENS HØJGAARD.

Misteldrossel, *Turdus viscivorus*, ynglende i Jægersborg Hegn?

14. Juli 1944 om Aftenen opdagede jeg i Jægersborg Hegn en Misteldrossel, der skældte kraftigt ud, og idet jeg gik Terrænet igennem, saa jeg 2 eller 3 flyvefærdige Ungfugle. Den 19. Juli var jeg paa samme Sted og hørte 2 Fugle, men kunde paa Grund af Tusmørket ikke se dem. Fuglene opholdt sig i høj Bøgeskov et Par Hundrede Meter fra en Granplantage ved Bøllemosen, hvor de sikkert har ynglet.

ERIK HANSEN.

ANMELDELSER

VAGN HOLSTEIN: Hvepsevaagen. Biologiske Studier over danske Rovfugle II. 199 Sider. H. Hirschsprungs Forlag. 1944. Pris 14.00 Kr. — — Allerede to Aar efter, at Skovrider, Dr. phil. VAGN HOLSTEIN udgav sin første Rovfuglebog, kommer nu den anden, om Hvepsevaagen; en stor og smuk Bog, slet ikke krigspræget. Forhaabentlig opnaar vi i de nærmere Aar fra HOLSTEIN'S Haand at se Bøgerne om Musvaagen og om Spurvehøgen, og maaske ogsaa en om vore tre ynglende Falkearter. Og da vil vi i denne Serie sammen med HENNING WEIS' Bog om Kærhøgene have en statelig Serie Værker om vort Lands saa skammeligt forfulgte Rovfugle. Og jeg tror, at disse Bøger i høj Grad vil bidrage til en almindelig Forstaaelse af, at denne Gruppe Fugle ogsaa skal have deres Plads i Danmarks Natur, at vi slet ikke kan undvære dem i Billedet af det danske Land. Blandt de mest miskendte af vore Rovfugle er utvivlsomt Hvepsevaagen; i Masser er den tidligere faldet for Skytternes Bøsser paa Godserne; forhaabentlig er dette i Hovedsagen forbi, da selv den mest haardkogte Herregaardsskytte nu dog vist ved, at Fuglen fra et jagtligt Synspunkt er yderst uskadelig. Vi faar det understreget i HOLSTEIN'S Bog, der tager alle Sider af Hvepsevaagens Tilværelse her i Landet op til Behandling.

Bogen omfatter otte Kapitler: Hvepsevaagens Forekomst som Ynglefugl i Danmark — Foraarstrækket — Yngletidens Begyndelse — Redebygningstiden — Æglægnings- og Rugetiden — Rugetemperatur — Ungetiden — Efteraarstrækket. Hertil kommer meget (altfor) omfangsrige Resuméer paa Engelsk og Tysk, ikke mindre end 43 Sider, eller henvend en Fjerdedel af hele Bogen.

Som i Værket om Duehøgen er Observationsmaterialet indsamlet i Jægersprisskovene og paa samme omhyggelige Maade; et Væld af værdifuldt Iagttagelsesstof er givet, med lange, interessante Uddrag af Dagbogs-optegnelserne, der er ført ved Rederne. Ingen Anstrengelser er skyet for at faa saa rigt et Materiale som muligt, og Forfatteren har i stort Omfang udnyttet sine enestaaende Forhold som Skovrider i de prægtige Jægersprisskove. Som tidligere anvender Forfatteren et Fotografitaarn paa 14 Meters Højde for at skaffe saa ideelle Iagttagelsesmuligheder som tænkes kan. Fra dette Taarn er der taget en lang Serie Fotografier fra Hvepsevaagens Liv paa Reden; flere af disse Billeder er meget smukke, og de giver i det hele taget et godt Indtryk af, hvorledes det daglige Liv forløber ved en Hvepsevaagerede. Forhaabentlig har Forfatteren optaget ogsaa levende Billeder under sine døgnlange Ophold ved Rederne af denne Art ligesom af de andre Rovfugle, han har studeret, saaledes at en virkelig god Rovfuglefilm til sin Tid kan sendes ud i Verden; der vilde herved være skabt noget ganske enestaaende. Jeg skal ogsaa her, hvor Talen er om Billedmaterialet, fremhæve H. ANTHON'S gode Tegninger, som illustrerer forskellige Forhold.

Ved sine Studier har Forfatteren selvfølgelig opnaaet talrige nye Resultater om denne interessante og særprægede Rovfugl; det er jo klart, at et indgaaende, specielt Studium af en hvilken som helst Dyreart endnu stedse maa bringe meget nyt frem; dette gælder selv for de mest almindelige Dyr som Husfluer, Torsk o. l., som Mennesker stadig har haft for Øje, og i endnu højere Grad gælder det derfor naturligvis for et saa lidt undersøgt Dyr som Hvepsevaagen. Da jeg i sin Tid udarbejdede den biologiske Del af III. Bind af LEHN SCHIØLER'S Danmarks Fugle, var der kun meget lidt at hente i Litteraturen om Hvepsevaagens Ynglebiologi; senere er der kommet 6-7 selvstændige Arbejder herom, og med HOLSTEIN'S Studier er sikkert de vigtigste ynglebiologiske Træk i Hovedsagen blevet fremdraget, selvom der selvfølgelig stadig er visse Oplysninger, der savnes i det fuldstændige Billede. Jeg kan dog ikke her komme ind paa alle de enkelte nye Iagttagelser, der er gjort, men skal henvise Læserne til selve Værket.

Med særlig Interesse læser man Kapitlet om Rugetemperaturen, idet Forfatteren allerede i sin Bog om Duehøgen havde lagt et betydeligt Arbejde i Undersøgelser derover (se min Anmeldelse i D. O. F. T., 1942, p. 111). Hans fortsatte Undersøgelser, der er udført med Bistand af Cand. mag. TAGE LARSEN og Professor Ø. WINGE, har nu vist, at de dengang for Duehøgen angivne Rugetemperaturer ligger 10-11° lavere end den sande Rugetemperatur, og at det formodede mærkelige Forhold, at Fosterudviklingen i Duehøgens Æg først skulde begynde efter 16-18 Døgn, selvfølgelig ikke holder Stik, selvom Udviklingen til at begynde med forløber langsommere end hos f. Eks. Hvepsevaagen. En Sammenligning er foretaget af Stofproduktionens Hastighed i Hønseægget og hos de to nævnte Rovfugle, og en stor Forskel paavises. Fortsatte Studier paa dette Felt vil være af betydelig Interesse, idet man utvivlsomt vil finde udprægede Forskelle indenfor de forskellige Grupper af Fugle under Hensyn til disses systematiske

Stilling, deres geografiske Udbredelse (Hønen er jo oprindelig en tropisk Fugl, modsat de to andre) og deres Tilstand ved Udklækningen (gymnopædes—dasy-pædes; nidifugæ—nidicolæ).

Et Par andre Punkter i Bogen vil jeg gerne fremdrage, bl. a. fordi nærmere Undersøgelse er ønskelig paa disse Felter. Forfatteren mener, at Hvepsevaagens Hyppighed som Ynglefugl her i Landet er og har været helt galt bedømt, at den er og har været meget hyppigere end antaget. Til en vis Grad er dette sikkert rigtigt. Men naar man betænker visse Forhold, er Forklaringen paa, at der nu kan findes langt flere end tidligere, næppe at søge alene i mangelfuld Eftersøgning. For det første har Ægsamlere stadig eftertragtet Hvepsevaagens smukke Æg og har sikkert anstrengt sig meget for at faa disse. Af de optegnede Fund ser vi, at i Perioden 1861—1900 er der kun fundet 0.3 Rede pr. Aar, i 1901—40 stiger Gennemsnittet til 1.4 pr. Aar; i 1941 er det oppe paa 5. Vi ser endvidere, at Forfatteren selv i 1935—39 havde 2 Reder i aarligt Gennemsnit i Jægerspris, i 1940—42 det dobbelte, nemlig 4; men denne Stigning er dog maaske Resultatet af Forfatterens Specialistuddannelse. Arten er imidlertid sikkert nu talrigere som Ynglefugl her i Landet end tidligere. Alene de stignende Fredningsbestrebelse beskytter den langt mere end forhen. Jagtlovgivningen er forbedret. Herregaardsskytterne plaffede tidligere utallige Ynglefugle ned, f. Eks. naar de var paa Hvepsejagt i Skovengene; nu er man paa det Hold mere forsigtige. Endelig er de fleste af Forfatterens Reder fundet i Krigsaarene, og naar man betænker, at Afgangen af Fugle under Trækket sydpaa nu er minimal i Sammenligning med før Krigen, da LÖNNBERG viste, at ca. 26 % (!) af hans mærkede Hvepsevaager blev genmeldt, er der næppe Tvivl om, at der netop i disse Aar finder en stærk Tiltagen Sted, hvilket Forfatteren ikke synes at have taget i Betragtning.

Ved Omtalen af Efteraarstrækket falder Forf. i Forundring over, at ingen tidligere er studset over, at Trækket kan begynde saa tidligt som Tilfældet er (p. 144 flg.); da vi imidlertid først gennem HOLSTEIN's værdifulde Undersøgelser faar tilstrækkeligt Materiale forelagt bl. a. til Bedømmelse af Rugetidens Varighed og den Periode, der forløber fra Udrugning til Flyvefærdighed er opnaaet, turde Aarsagen dog være ret indlysende.

Muligvis har HOLSTEIN Ret i, at de gamle Fugles Borttræk gennemgaaende falder, før Aarets Yngel vandrer bort; Materialet til Bedømmelse heraf er dog ret spinkelt, men jeg skal ikke her komme nærmere ind paa en Udredning heraf, da det vilde tage uforholdsmæssig megen Plads — blot vil jeg gøre opmærksom paa, at HOLSTEIN her har fremdraget en Sag, som det er værd at undersøge nærmere. Det vilde jo være ret ejendommeligt, saafremt de uhyre Mængder, man kan faa at se sidst i August og lige først i September alene skulde være gamle Fugle, medens Aarets Yngel derpaa skulde følge mere spredt og ubemærket over vort Land. Der er her en Side af Hvepsevaagens Biologi, som tiltrænger et mere indgaaende Studium.

Angaaende Efteraarstrækket synes jeg tillige, at HOLSTEIN gør lidt vel meget ud af den „vestlige Trækrute“ over Danmark, da den jo i Virke-

ligheden kun er konstrueret over nogle faa sikre Iagttagelser, nemlig en halv Snæs Fugle observeret i Løbet af 47 Aar (1877—1924). Den „østlige Rute“, der har sin Begrundelse i bestemte Ledelinier, befares derimod aarligt af Tusinder og atter Tusinder Fugle, som for en meget stor Del kommer over Sjælland via Falsterbo, hvilket jeg for en Del Aar siden henledte Opmærksomheden paa her i Tidsskriftet, forhaabentlig til Glæde for de mange, som senere har kunnet besøge denne Lokalitet paa rette Aarstid til at se det mægtige Rovfugletræk, som her kan udfolde sig. Jeg tror, man bør lade den „vestlige Trækrute“ falde, idet de fremhævede Forekomster næppe er andet end den naturlige Spredning udenfor Hovedruten af forholdsvis faa skandinaviske Individuer. Man kunde maaske vente et større Træk med Jyllands Vestkyst som Ledelinie, men Oplysninger om et Træk her foreligger ikke.

Der er forskellige andre Punkter i HOLSTEIN's Bog, som det var værd at diskutere, maaske modsige, men jeg maa indskrænke mig til at fremdrage endnu et Par Punkter. Side 12 angives det, at en Meddelelse af HENNING WEIS, som gaar ud paa, at denne i Juli¹⁾ 1917 og 1918 har set Hvepsevaage med udføjne Unger i Stendal Plantage, ikke kan være korrekt; „thi naar man ved, at Hvepsevaagens normale Rugetid er 38 Døgn, og at det tager Ungerne ca. 40 Døgn at blive flyvefærdige, vil det sige, at de af WEIS iagttagne Par skulde have lagt deres første Æg en Gang²⁾ i Tidsrummet 13. April—13. Maj, hvilket med absolut Sikkerhed kan siges at være en Umulighed, da Middellankomstdatoen for Hvepsevaagerne om Foraaret er den 22. Maj, fra hvilken Dato Udsvingene til begge Sider er meget smaa.“

Det virker efter den af mig særlig fremhævede Sætning noget forbavsende allerede Side 14 at blive præsenteret for Data, der med absolut Sikkerhed viser, at WEIS' Iagttagelse bekræftes af andre gengivne Iagttagelser. Side 14 gives nemlig under Nr. 25 den Oplysning, at V. WEIBÜLL 20. Juni 1909 fandt en Rede med 2 Dununger i Præstevangen ved Hillerød. Lad os antage, at den sidste af de to Unger netop har set Dagens Lys 20. Juni (maaske er dette sket endogsaa flere Dage før den 20.); lad os endvidere antage, at Rugetiden for dette Par er 38 Døgn (Ruge-tiden veksler jo noget i Længde), saa kommer vi tilbage til 13. Maj, og antagelig ligger den virkelige Begyndelsesdato flere, for ikke at sige en Del Dage tidligere. Det er endvidere klart, at de Unger, der den 20. Juni er ude af Ægget (og maaske har været det i flere Dage), vil kunne være flyvedygtige de sidste Dage af Juli. WEIBÜLL's Fund viser altsaa, at WEIS' Iagttagelse udmærket kan have sin Rigtighed og slet ikke er en Umulighed, som det unødigt stærkt er fremhævet af HOLSTEIN. Og jeg tvivler derfor ikke om, at WEIS, denne fremragende Naturiagttagere, der var pinlig ærlig i hele sit Observationsarbejde og i sin Bedømmelse deraf, ihar Ret, og at der her ikke er nogen Fejl. Det kan jo nemlig slet ikke gaa an, som HOLSTEIN gør det, at regne Tiderne ud ifølge Middellankomstdagen (22. Maj), da Hvepsevaager dog er iagttaget allerede

¹⁾ Dato kendes desværre ikke (se Danmarks Fugle III, p. 104).

²⁾ engang?

først i Maj, ja, der foreligger endogsaa Angivelser fra April (se mine Oplysninger i Danmarks Fugle III, p. 100). Ogsaa Ankomstdata fra Norge og Sverige viser jo, at Fuglene begynder at komme i April. De store Træk over vort Land om Foraaret bestaar givetvis særlig af nordligere Fugle, medens vore egne Hvepsevaagers Ankomst sikkert for en stor Del foregaar ret ubemærket; mange blandt dem maa antages at komme stilsfærdigt listende til sin specielle Skov før den angivne Middelankomstdag, der sikkert først og fremmest er baseret paa Iagttagelser af nordgaaende Fugle. Iøvrigt har HOLSTEIN jo selv en Fugl saa tidligt som 16. April i Nordskoven (ikke trækkende; se p. 25).

Til Slut maa jeg have Lov til at udtale min Forundring over, at Forfatteren, der kan være saare poetisk i sit Sprog, lader Hvepsevaagen „cykle“ — skønt den Lyd, som herved skal udtrykkes intet som helst har med en Cykel eller et Cyklehjuls Lyde at gøre, men derimod med den Lyd, som en vibrerende Plade frembringer; Lyden er som bekendt ogsaa blevet sammenlignet med Udblæsningsstøjen fra en fjern Motorcykle. Langt naturligere, kønnere og sprogligt rigtigere kunde Lyden betegnes med et lydefterlignende Ord (et Onomatopoeitikon for at bruge dette halsbrækkende Ord), f. Eks. tek-tek.

Og endelig skal jeg fremkomme med en enkelt Anke overfor den iøvrigt saa smukt udstyrede og klart formede Bog, nemlig mod den mærkelige Litteraturliste. Som Indgangsord til de forskellige Afhandlinger er benyttet det tilfældige Tidsskrift, hvori Afhandlingen er trykt, ikke Forfatternavnet. Dette er selvfølgelig ganske akavet og besværliggør Opsøgningen af de forskellige Afhandlinger, som Forfatteren iøvrigt i Teksten henviser til paa normal Maade ved Hjælp af Forfatternavnet.

Og hermed være Dr. HOLSTEIN's smukke Bog da anbefalet alle fugleinteresserede — der er meget at lære af den, meget at glædes ved.

Å. VEDEL TÅNING.

O. HELMS: Danske Fugle ved Stranden. Anden omarbejdede Udgave. Gads Forlag. København 1944. Pris 10.00 Kr. — — Med denne nye Udgave foreligger alle afdøde Overlæge HELMS' 3 populære Fuglebøger i anden Udgave, idet disse Bøger, der har betydet saa meget for Interessen for Fugle her i Landet, efterhaanden var blevet udsolgt.

I den nye Udgave, der er bearbejdet af Dr. phil. P. JESPERSEN, er der foretaget en Del Ændringer i Teksten og nogle ypperlige Fotografier taget af ARTHUR CHRISTIANSEN er tilføjet eller erstatter andre. Endvidere er de nyere systematiske Navne vedføjet, og Bogen er tillige udstyret med et Register over alle de Arter, der omtales i de 3 Bøger. INGEBORG FREDERIKSEN's fortrinlige farvelagte Tavler er hist og her blevet forstærket ganske lidt i Farverne.

En bedre Vejleder for den, der interesserer sig for Fuglene i Naturen, kan ikke tænkes. Den bør enhver Fugleven have.

HOLGER POULSEN.

H. THO. L. SCHAANNING: Fortsatte resultater (IX—XIII) fra den internasjonale ringmærkning vedrørende norske trekkfugler. (Stavanger Museums Årshefter 1938/39—1942/43). — — De foreliggende 5 Beretninger giver en interessant Oversigt over, hvad der i de senere Aar, trods Krigsforholdene, er ringmærket i Norge samt en Fremstilling af de hidtil opnaaede Resultater. Ringmærkningen blev paabegyndt i Norge i 1914, og af den sidst udkomne Beretning (XIII) fremgaar det, at der indtil Marts 1944 ialt er mærket 25,619 Fugle. Det samlede Antal Tilbage-meldinger andrager 1801, hvoraf 534 er Ringfugle mærket i Udlandet og truffet i Norge, medens 1267 repræsenterer norske Ringfugle, deraf 280 genfundet i Udlandet. Genfangsterne udgør 4,1 % af samlet Antal ringmærkede Fugle, en usædvanlig stor Mængde, hvad der „utvivlsomt skyldes den hos oss i de senere år stadig økende og hensynsløse fangst af fugl som går til revefarmene.“ I Beretning XIII findes en samlet Fremstilling af forskellige Ringmærkningsresultater, bl. a. Kort visende Trækruter for Solsort, Spurvehøg, Topskarv, Sildemaage og forskellige Vadere. Af særlig Interesse kan nævnes, at Solsorter mærket om Efteraaret i Tyskland (Helgoland) har overvintret i Syd norge, ligesom enkelte Fugle mærket som Redeunger i Danmark og Holland ligeledes er truffet om Vinteren i det sydlige Norge. Et andet Kort viser, at Topskarver ynglende i de nordligste Egne af Norge trækker omtrent 1000 Kilometer sydpaa langs den norske Vestkyst for der at overvintre. Samtlige Beretninger er ind-gaaet i Foreningens Bibliotek.

P. J.

A. BERNHOFT-OSA: Fuglebestanden ved det fredlyste Smokkevatn på Jæren. (Stavanger Museums Årshefte 1942—43). — — Det ud-lagte Reservat er af ret ringe Udstrækning, nemlig ca. 2 km langt og ca. 1 km bredt. I Aarene 1942 og 43 har Forfatteren foretaget en kvanti-tativ Undersøgelse af Fuglelivet paa Arealet, saa man fremtidig kan faa et Begreb om den Indflydelse, Fredningen har paa Fuglebestanden. En lignende kvantitativ Optælling er ogsaa paabegyndt i andre Yngleom-raader for at kunne følge Forandringerne i Fuglefaunaens Sammensæt-ning. I det fredede Omraade ved Smokkevatn er hidtil truffet 38 ynglende Fuglearter samt en Del Arter, der ikke ruger.

P. J.

L. A. JÄGERSKIÖLD: Göteborgs Naturhistoriska Museums ring-märkningar av flyttfåglar under 1943. (Göteborgs Musei Årstryck 1944). — — Det i Aarets Løb ringmærkede Antal Fugle andrager 7.317, fordelt paa 116 Arter, og det samlede Antal mærkede Fugle i Aarene siden 1911 beløber sig til 136.398 Stk. (206 Arter). Indtil 1. Juni 1944 var der indberettet om 4.297 Genfund, hvad der udgør 3,2 % af alle foretagne Mærkninger. Af de i Aarets Løb indløbne Efterretninger er flere ret ejen-dommelige, som f. Eks. en Sortmejse, der er genfundet i Finland efter at have tilbagelagt en Distance paa ca. 700 km, og en Glente, der er mærket som Redeunge i Småland og skudt ved Stavanger i December Maaned samme Aar.

P. J.